

**ТЕОРЕТИКО-
МЕТОДОЛОГІЧНІ
ЗАСАДИ
ОСВІТЯНСЬКОГО
КРАЄЗНАВСТВА**

УДК 908(477)

Петро Тронько (м. Київ)

КРАЄЗНАВСТВО ЯК СКЛАДОВА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

У статті розкривається роль краєзнавства в навчальній і виховній роботі закладів освіти, висвітлюється внесок обласних центрів туризму і краєзнавства у вихованні молодого покоління на традиціях та історії рідного краю, підкреслюється значення шкільних музеїв і краєзнавчих досліджень членів Малої академії наук України.

Ключові слова: краєзнавство, освіта, краєзнавчі експедиції, шкільні музеї, патріотичне виховання.

Національна спілка краєзнавців України серед головних своїх завдань ставить пошук шляхів реалізації співпраці за напрямками: наука і освіта, наука і навчальний заклад, наука і вчитель, наука і родина. Ми виходимо з того, що краєзнавство – це і розділ історичної науки, і просвітництво, і складова навчально-виховного процесу, і зміст діяльності позашкільних навчальних закладів туристсько-краєзнавчого профілю. Важливо, що для багатьох педагогів краєзнавчий принцип викладання навчальних дисциплін став основою виховної роботи у процесі навчання.

Які складові освіти вже сьогодні є опорою для краєзнавчої науки і практики щодо організації співпраці у науково-дослідницькій та краєзнавчо-пошуковій роботі з учнівською та студентською молоддю? В першу чергу, це педагогічні вищі навчальні заклади, історичні факультети та значна кількість кафедр університетів. Ми завжди цінували велику просвітницько-краєзнавчу подвижницьку працю вчителів-предметників, класних керівників, організаторів позакласної роботи, для яких краєзнавчий матеріал з історії краю, географічні особливості й пам'ятки природи завжди були помічником у виховній роботі.

У загальноосвітніх навчальних закладах (у різних навчальних формах) учні вивчають історію та географічні особливості рідного краю. Тобто, вивчення рідного краю передбачено як складова у навчальних програмах з історії України та географії України. Звичайно, вся краєзнавча громада, до якої ми зачисляємо й тисячі вчителів і викладачів, чекають від Міністерства освіти і науки, молоді та спорту наступного логічного кроку – виокремлення в окрему навчальну дисципліну матеріалу, в якому діти будуть вивчати у комплексі рідний край, адже він (цей матеріал) – чи не найближча дорога до пошуку особистісної зацікавленості дитини матеріалом, що вивчається.

Вагомі здобутки в плані залучення учнівської та студентської молоді до пошуково-краєзнавчої діяльності та співпраці з НСКУ є у позашкільних навчальних закладах туристсько-краєзнавчого профілю України. Саме туризм і краєзнавство, які є основними в змісті роботи цих позашкільних закладів, дають виняткову можливість дітям і молоді на власні очі побачити красу рідної землі, познайомитися з історією, культурою, традиціями свого народу, загартуватись як фізично, так і морально. Для дитини кожна подорож – це своєрідне відкриття, це можливість зрозуміти, що стоїть за звичним словами «рідний край, мала батьківщина, моя Батьківщина – Україна». Допомогти дитині зробити такі відкриття є узагальненою метою колективів центрів туризму і краєзнавства учнівської молоді в Україні, завдяки яким дитячо-юнацький туризм і краєзнавство залишається одним із найпопулярніших видів діяльності дітей та підлітків у позанавчальний час.

Станом на 1 січня 2011 р. в Україні діє 104 центри туризму і краєзнавства учнівської молоді та станцій юних туристів, які є базовими організаційно-методичними осередками розвитку дитячо-юнацького туризму та краєзнавства. Серед них: Український державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді – 1, Кримський республіканський – 1, обласних – 22, міських – 48 (в т.ч. 10 районних у містах Дніпропетровської, Львівської областей та м. Києві), районних – 32.

Головними завданнями центрів туризму і краєзнавства є реалізація державної політики в галузі освіти засобами туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій, створення умов для задоволення потреб учнів в організації їхнього оздоровлення, змістовного дозвілля і відпочинку, надання методичної та практичної допомоги навчальним закладам із питань впровадження форм і методів туристсько-краєзнавчої роботи з учнями в практику навчально-виховної роботи.

Основними напрямками діяльності центрів туризму і краєзнавства є здійснення навчально-виховної, організаційно-масової, інформаційно-методичної роботи та робота з кадрами.

В основу туристсько-краєзнавчих заходів з учнями та студентами завжди закладається патріотичний зміст з його найважливішими складовими – національно-патріотичним і військово-патріотичним вихованням.

Одним із напрямів роботи центрів туризму і краєзнавства учнівської молоді є впровадження в практику освітянської роботи краєзнавчого принципу навчання і виховання, введення краєзнавчого компонента в роботу гуртків спортивно-туристського напрямку, проведення різноманітних краєзнавчих конференцій, експедицій, зльотів, акцій тощо та організація роботи туристсько-краєзнавчих творчих об'єднань гуртків за різними напрямками краєзнавчих досліджень.

Основою краєзнавчої роботи у навчальних закладах є Рух за збереження і примноження звичаїв, традицій і обрядів українського народу «Моя земля – земля моїх батьків» (діє з 1991 року) та Міжгалузева програма «Пізнай свою країну» (діє з 2007 року), в рамках яких проводяться різноманітні заходи. Найпопулярнішими з них були й залишаються комплексні довгострокові експедиції (туристсько-краєзнавчі, історико-географічні, історико-краєзнавчі, етнографічні). Наведу приклади експедиційної роботи у навчальних закладах України.

П'ятнадцять років проводилася Всеукраїнська туристсько-краєзнавча експедиція учнівської молоді «Краса і біль України», яка реалізувалась за програмами «Мальовнича Україна», «Скривджена земля», «З попелу забуття», «Свята спадщина» і мала за мету привернення уваги підростаючого покоління, широкіх кіл громадськості до проблем пошуку, дослідження та збереження матеріальної і духовної культури українського народу, природних багатств краю.

2008–2009 навчальний рік став завершальним у проведенні Всеукраїнської туристсько-краєзнавчої експедиції учнівської молоді «Краса і біль України». Декілька поколінь юних краєзнавців України брали активну участь у пошуковій роботі за різними напрямками досліджень. Матеріали пошуку використовувалися для поповнення музеїв, підготовки науково-практичних робіт, у вигляді звітів і нарисів представлялися на конкурси. З кожним роком якісно зростав науковий рівень матеріалів, різноманітними ставали теми досліджень, більшого поширення набували активні форми пошуку. Глибока зацікавленість учасників експедиції досліджуваними

проблемами, вміння використовувати зібраний матеріал і досвід роботи сприяв підвищенню їхнього професійного рівня. Тому деякі колективи неодноразово ставали переможцями.

Працюючи за напрямом «Мальовнича Україна», учнівська молодь досліджувала природу рідного краю – його рослинний і тваринний світ, клімат, водоймища, типові ландшафти, пам'ятки паркової архітектури; вивчала історію природокористування, взаємин людини з навколишнім середовищем через господарство, побут, національні промисли, народні свята, обряди тощо; займалася фенологічними спостереженнями; створювала нові путівники та туристсько-краєзнавчі маршрути по мальовничих місцях рідного краю та інше.

За напрямом «Скривджена земля» учасники експедиції, виявляючи випадки брутального ставлення до багатств землі, спрямовували свою роботу на повернення до життя всього природного та культурного надбання рідного краю; брали участь у відновленні пам'яток архітектури, очищенні та благоустрої занедбаних джерел, струмків, малих річок, лісів; проводили роботу по висадженню дерев, полезахисних смуг, рекультиваци використаних земель, можливому відновленню окремих видів флори і фауни; відтворювали типові українське озеленення; створювали екологічні карти свого села, міста, району тощо.

Пошукова та дослідницька робота за напрямом «Свята спадщина» пов'язувалася з історією народу, археологічними пам'ятками, з творчими шляхами видатних людей, декоративно-прикладним мистецтвом та етнографією села, містечка, краю, з поверненням до життя народних обрядів, свят, традицій, зі збиранням фольклору, розробкою та описом тематичних маршрутів, із дослідженням сімейних родоводів, родоводів видатних людей, вивченням реліквій та інше.

Головним завданням туристів-краєзнавців, що працювали за напрямом «З попелу забуття», було дослідження та висвітлення нерозкритих сторінок історії, пов'язаних із прагненням народу України до волі та незалежності; вивчення трагедії голодомору та сталінських репресій; встановлення забутих фактів історії Великої Вітчизняної війни та національно-визвольного руху в Україні; пошук несправедливо забутої художньої спадщини; створення книг пам'яті свого села, міста, району тощо.

Дев'ять років успішно проходила Всеукраїнська історико-географічна експедиція учнівської молоді «Сто чудес України», яка діяла з 1998 року за двома напрямками – «Диво рукотворне» і «Чарівний

світ природи». Щорічно на всеукраїнській (заключний) етап конкурсу надходило близько 120 робіт. Об'єкти досліджень юних туристів-краєзнавців найрізноманітніші. Серед них – скелі Довбуша, так званий Писаний Камінь, обсерваторія на горі Піп Іван, Манявський Скит – унікальні куточки Прикарпаття; половецькі кам'яні баби на території Донецької області; Свято-Троїцький собор на Дніпропетровщині; римо-католицький храм Успіння Богородиці у м. Харкові; гроти Святого мису поблизу м. Севастополя; острів Хортиця (Запорізька область); Спасо-Преображенський монастир у м. Новгород-Сіверський Чернігівської області та інші.

Спільними зусиллями дітей, педагогів і науковців віднайдено та визнано конкурсним відбором 99 чудес України. На підсумковому зборі переможців експедиції, який відбувся влітку 2008 року в Центральному таборі туристського активу учнів України (с. Осій Іршавського району Закарпатської області) на загальному віче переможців експедиції було прийнято рішення – 100-м чудом вважати Україну.

Разом із тим, зміст краєзнавчої роботи поступово оновлювався. Особливо хочеться виокремити Всеукраїнську історико-географічну експедицію учнівської та студентської молоді «Історія міст і сіл України». У квітні 2011 року проводився III (Всеукраїнський) тур «Історія міст і сіл України». Експедиція здійснювалася з метою виховання в учнівської та студентської молоді любові до рідного краю, шанобливого ставлення до його історії, духовної спадщини, бажання пізнавати й вивчати історико-культурні надбання нашого народу, природне довкілля.

Конкурсні матеріали надали можливість переконатись у тому, що автори пошуково-дослідницьких робіт з великим зацікавленням вивчають історію своїх населених пунктів, знайомляться з їх історичною та культурною спадщиною, в них висвітлювались події Великої Вітчизняної війни, розвиток аграрних реформ на селі, досліджувалась проблема неперспективних сіл, вимирання українського села, історії населених пунктів. Частина робіт присвячувалась вивченню, стану та розвитку культурного, спортивного, освітнього середовища. Автори намагались відтворити красу милого серцю краю, показати його значимість і значущість у загальній історії країни, його неповторність, викликати бажання відвідати ті прекрасні місця.

Вивчаючи історію своїх міст і сіл юні пошуковці відкривають для себе нові сторінки та долі односельців, які стали героями їх досліджень. Для пошуковців події голодомору, репресій, Великої Вітчизняної війни, відбудовчого періоду історія, яку вони не за-

вжди уявляли. Частина дослідницьких робіт побудована так, що за текстом і світлинами відчуваються переживання самих авторів-дослідників, які з розповідей очевидців більш глибоко усвідомлювали те, що пережили їхні респонденти.

У більшості робіт, основними дійовими особами є люди, які творили та прославляли свої населені пункти і творять їх сучасну історію.

Багато дослідників-пошуковців ставлять перед собою і суспільством болючі питання. Чому відбувається процес повного занепаду багатьох населених пунктів? Чому такі процеси не припиняються, а поглиблюються в умовах сьогодення? Чому вмирає українське село? І не тільки ставлять питання, а й дають на них відповіді, пропонують свої, досить оригінальні, шляхи виходу із цих проблем. Багато робіт є свідченням активної громадянської позиції авторів, які через публікації у ЗМІ, походи до владних кабінетів, заклики до громадськості відстоюють буття своєї малої Батьківщини.

Юні дослідники свідчать, що немає в Україні непривабливих місць. Краєзнавці збирають цінні матеріали про маловідомі, замовчувані чи недостатньо вивчені факти і події, про архітектурні споруди, про славних земляків, імена яких відомі не лише в Україні, та про зовсім невідомих трударів української землі.

Подорожуючи мальовничими місцями, в яких дивовижно концентруються історичні події та природні об'єкти й явища, юні краєзнавці краще пізнали минуле, порівняли із сьогоденням, зазирали в майбутнє, щоб через факти і аналіз довести, що їхній край красивий і величний. Заслугою юних пошуковців є і те, що вони змогли піднести і важливість кожного населеного пункту, кожного історичного факту і кожної природної чи історичної пам'ятки.

Центри туризму і краєзнавства демонструють фаховий підхід і до проведення профільних (тематичних) експедицій. Прикладом може бути історико-етнографічна експедиція «Україна вишивана», яка проводилась з грудня 2006 року і була започаткована Міністерством освіти і науки України, Українським державним центром туризму і краєзнавства учнівської молоді, Національною спілкою краєзнавців України.

Експедиція проводилась в рамках Руху учнівської молоді «Моя земля – земля моїх батьків» і мала на меті активізацію туристсько-краєзнавчої та пошуково-дослідницької діяльності в навчальних закладах, підтримку підростаючого покоління та педагогічної громадськості в збиранні, дослідженні, збереженні та примноженні духовної і матеріальної культури рідного краю.

За програмою експедиції у 2007 році учасники підготували науково-практичні роботи з дослідження особливостей орнаменту, символіки, колористики та техніки вишивання, що притаманні певній історико-етнографічній території України. У 2008 році учасники експедиції досліджували використання вишивки в обрядах та побуті. Кінцевою метою експедиції у 2009 році було виготовлення вишитої карти України. З цим завданням успішно справився колектив Українського державного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді – така карта вишита.

Найважливіше, що відзначали члени журі усіх етапів конкурсів – це спрямованість експедиції не на кількісний показник, не на всезагальне охоплення учнівської та студентської молоді, а на глибину наукової, пошуково-дослідницької роботи, на збереження, відродження та примноження традицій вишивального мистецтва.

Експедиція викликала великий інтерес серед учнівської та студентської молоді. У навчальних закладах проводилась відповідна робота зі збору та дослідження орнаментів, символіки вишивки, відновлені та освоєні різні види техніки вишивання, притаманні різним історико-етнографічним зонам України.

У процесі дослідницької роботи учні загальноосвітніх шкіл, гуртківці позашкільних навчальних закладів, студенти вели щоденники експедицій, у які занотувували інформацію про шитво, записували дані про характер матеріалів вишивання, вишивальні нитки та застосування їх для виготовлення різноманітних виробів.

На основі кращих зразків ілюстративно-додаткових матеріалів науково-дослідницьких робіт створена та постійно діє експозиція-виставка «Україна вишивана» за адресою: с. Осій Іршавського району Закарпатської області Центральний табір туристського активу учнів України (ЦТТАУУ).

Започатковано й короткотермінові акції, присвячені певним датам в історії українського народу. Протягом 2007–2008 років на виконання Указу Президента України від 28.03.2007 №250 «Про заходи у зв'язку з 75-ми роковинами Голодомору 1932–1933 років в Україні» та наказу Міністерства освіти і науки від 29.05.2007 №425 органами управління освітою, керівниками навчальних закладів вживалися заходи щодо залучення учнівської та студентської молоді до участі у Всеукраїнській краєзнавчій акції «Колосок пам'яті», присвяченій 75-річчю голодомору в Україні.

У ході цієї акції в усіх регіонах України проведена велика робота по вивченню подій голодомору 1932–1933 років в Україні, поглибленню знань учнівської молоді з історії свого краю, досліджен-

ню долі своїх родин та залученню учнів і студентів до участі в масових заходах по увічненню пам'яті про невинно убієнних в цій трагедії. Практично в усіх загальноосвітніх навчальних закладах проводилися виховні години, уроки пам'яті, уроки-реквієми, години-жалоби, тематичні засідання круглих столів тощо. Методичними кабінетами районних і міських відділів (управлінь) освіти проведено багато різноманітних конкурсів до Дня пам'яті жертв Голодомору. Обласними інститутами післядипломної педагогічної освіти та обласними центрами туризму і краєзнавства учнівської молоді проведена значна кількість обласних, міських, районних конференцій, семінарів із питань вивчення Голодомору 1932–1933 років.

У навчальних закладах м. Києва постійно проводилися уроки пам'яті та лекції «Голодомор 1932–1933 років в Україні», «Українська трагедія ХХ століття», організовано постійно діючі книжково-ілюстративні виставки для школярів у бібліотеках закладів освіти «Чорні сторінки історії» та куточки «Колосок пам'яті», проводилася пошукова робота, акції, спрямовані на залучення учнівської молоді до збирання документальних матеріалів, свідчень очевидців голодомору для поповнення фондів шкільних музеїв. Відповідно до Положення про акцію «Колосок пам'яті» у серпні було розпочато роботу з проведення заходів акції із залученням учнів і студентів до символічного збирання колосків та увічнення пам'яті жертв Голодомору. Так, 9 вересня 2008 року проведено заходи в рамках акції «Колосок пам'яті» за участю лідерів учнівського самоврядування загальноосвітніх навчальних закладів м. Києва, учасників VIII Міжнародного навчально-оздоровчого збору лідерів учнівського самоврядування в Міжнародному дитячому центрі «Артек». Школярі вшанували пам'ять жертв Голодомору 1932–1933 років в Україні та організували покладання на море вінків, композицій, виготовлених із колосків пшениці, кетягів калини, свічок пам'яті.

Протягом вересня-листопада 2008 року учні та студентська молодь Києва брали участь у покладанні вінків до меморіальних дощок, у музейні куточки «Колосок пам'яті» в навчальних закладах, до могил та інших пам'ятних місць, пов'язаних із Голодомором 1932–1933 років.

Були проведені історико-краєзнавчі конференції учнівської та студентської молоді з питань голодомору. Продовжувалась робота по створенню рукописних «Книг скорботи» зі спогадами жертв і свідків голодомору.

У вересні 2008 року у Міжнародному центрі дитячо-юнацького туризму відбулася виставка-огляд

«Голодомор 1932–1933 років. Україна пам’ятає», на якій були представлені пошукові, краєзнавчі роботи учнів, студентів, педагогічних працівників.

Протягом вересня та жовтня лідери учнівського самоврядування загальноосвітніх навчальних закладів міста, учнівська молодь взяли участь у проведенні акції «33 хвилини» на Михайлівській площі.

Всеукраїнська історико-краєзнавча акція учнівської та студентської молоді «Шляхами подвигу і слави», присвячувалася 65-й річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні і завершилась у жовтні 2010 року Всеукраїнською краєзнавчою конференцією кращих пошукових загонів країни. Захід був організований Міністерством освіти і науки України, Українським державним центром туризму і краєзнавства учнівської молоді, Національною спілкою краєзнавців України і проводився в Меморіальному комплексі «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років».

У 2010 році запроваджена комплексна довгострокова Всеукраїнська краєзнавча експедиція «Моя Батьківщина – Україна». Тепер проходить її перший етап у регіонах України.

Українським державним центром туризму і краєзнавства учнівської молоді, Національною спілкою краєзнавців України започатковані Всеукраїнські літні школи юних краєзнавців: юних геологів, географів, істориків, етнографів, археологів, музеєзнавців.

Широкий інтерес у юних краєзнавців викликають і всеукраїнські конференції, де діти мають змогу обмінятися досвідом організації краєзнавчих досліджень, продемонструвати свої здобутки. Серед них: філософська історико-краєзнавча конференція «Пізнай себе, свій рід, свій нарід», краєзнавча конференція «Південно-східна Україна: із стародавності в XXI століття», які проводяться за ініціативи відповідно Харківської обласної станції юних туристів та Донецького обласного центру туризму та краєзнавства учнівської молоді.

Усі ці заходи, їх організація, проведення та підбиття підсумків є свідченням багаторічної плідної співпраці Національної спілки краєзнавців України з Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України та підпорядкованим цьому відомству закладам, серед яких чільне місце ми відводимо Українському державному центру туризму і краєзнавства учнівської молоді.

Слід зазначити, що крім всеукраїнських проводяться і різноманітні регіональні пошукові експедиції, акції, конференції тощо. Серед них: акції «Пізнай свій край – пізнай себе» (м. Київ), «Один день війни у спогадах рідних» (Хмельницька область), «Милосердя» (Волинська область), «Славетні імена

України» (Львівська область), «Війна в долях учнів та вчителів Донеччини» (Донецька область); експедиції: фольклорно-етнографічна «До народних джерел» (Рівненська область), волонтерська еколого-археологічна «Замки Закарпаття» (Закарпатська область), етнологічно-краєзнавча «Чуття єдиної родини» (Житомирська область), фестиваль «Музейні перлини Миколаївщини» (Миколаївська область) та багато інших.

Віднайдені під час експедицій та проведених акцій матеріали знаходять своє місце в музеях навчальних закладів, які є центрами навчально-виховної роботи. За результатами огляду, відомчої реєстрації та перереєстрації музеїв при навчальних закладах системи Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України станом на 01.01.2011 р. зареєстровано більше 4000 музеїв навчальних закладів.

Змагаються юні краєзнавці під час регіональних і всеукраїнських зльотів-змагань, де вони демонструють свої знання, уміння та навички з польових краєзнавчих досліджень. Останній такий масовий захід – VIII Всеукраїнський зліт юних туристів-краєзнавців – активістів руху учнівської молоді «Моя земля – земля моїх батьків» – відбувся влітку 2011 року в Центральному таборі туристського активу учнів України, у якому взяли участь 24 команди від навчальних закладів регіонів України. Зліт – досить нова форма роботи, яка знайшла широке схвалення на місцях – поєднує роботу творчих майстерень, змагання під час проходження туристсько-краєзнавчого експедиційного маршруту та конкурсну краєзнавчу програму. До суддівства залучались науковці академічних установ, вузів і досвідчені педагоги-краєзнавці.

Одним із напрямів роботи центрів туризму і краєзнавства є робота з обдарованими дітьми. Щорічно колективом Укрдержцентру туризму і краєзнавства учнівської молоді проводиться III етап Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів – членів МАН з історико-географічного відділення, яке включає роботу таких секцій як історичне та географічне краєзнавство, історія України, етнологія, археологія, геологія, право.

Навчально-виховна робота центрів туризму і краєзнавства учнівської молоді спрямовується на забезпечення діяльності творчих об’єднань туристсько-краєзнавчого профілю. За статистикою 2010 року в Україні діє 8254 краєзнавчих гуртки, у яких навчається 140 101 вихованець. Наймасовішою гурткова туристсько-краєзнавча діяльність учнів є в Харківській, Полтавській, Херсонській, Тернопільській, Івано-Франківській, Кіровоградській, Миколаївській та Хмельницькій областях.

До краєзнавства потягнулися сьогодні сотні тисяч ентузіастів, які хочуть прилучитися до власної історії, щоб краще збагнути сенс тих змін, які відбуваються у нашому житті. Завдання вчених, шкільних учителів, викладачів вузів полягає у зваженому, неупередженому висвітленні історичного процесу в

усій його складності і суперечливості. Історичний пошук має бути пошуком істини, і краєзнавству тут має належати особлива роль. Адже саме на місцях, крізь призму вже узагальненого й осмисленого історичного досвіду твориться сьогодні картина минулого і закладається основа майбутнього.

Пётр Тронько

Краеведение как составляющая учебно-воспитательного процесса

В статье раскрывается роль краеведения в образовательной и воспитательной работе учебных учреждений, освещается вклад областных центров туризма и краеведения в воспитании молодого поколения на традициях и истории родного края, подчёркивается значение школьных музеев и краеведческих исследований членов Малой академии наук Украины.

Ключевые слова: краеведение, образование, краеведческие экспедиции, школьные музеи, патриотическое воспитание.

Petro Tronko

Local History as a component of an educational process

The article addresses the role of local history in the educational and educational work of educational institutions, highlights the contribution of regional centers of tourism and local history in the education of the younger generation on the traditions and on local history studies, stresses the importance of school museums and local history researches of Junior Academy of Sciences of Ukraine members.

Key words: local history, education, natural history expeditions, school museums, patriotic education.

УДК 372.891

Василь Кремень (м. Київ)

ВІТЧИЗНЯНЕ КРАЄЗНАВСТВО: СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ СУЧАСНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ

У статті проаналізовано стан розвитку вітчизняного краєзнавства; розкрито змістові характеристики сучасної краєзнавчої освіти. Теоретично обґрунтовано прогностичні інтеграційні, теоретико-методологічні, координаційні тенденції подальшої розбудови й удосконалення краєзнавчої освіти в умовах інформаційної соціокультурної дійсності.

Ключові слова: краєзнавство, краєзнавча освіта, соціокультурна дійсність, регіональна культура.

Перспективи розвитку української держави вимагають випереджувального оновлення завдань і змісту освіти з метою створення умов для формування освіченої, творчої особистості громадянина – патріота, здатної до інноваційної діяльності в різних сферах суспільного життя.

Національною доктриною розвитку освіти України, Національною програмою виховання дітей та учнівської молоді в Україні, Законами України «Про загальну середню освіту» й «Про позашкільну освіту» та «Концепцією позашкільної освіти і виховання» визначено, що провідною метою навчально-виховної діяльності різних навчальних закладів, зо-

крема загальноосвітньої школи, є активізація, формування й розвиток творчого потенціалу та соціальної активності особистості, формування системи її гуманістичних і моральних цінностей, де цінність людини визначається як провідна.

Не викликає заперечення той факт, що під час інтегрування вітчизняної освіти в міжнародний освітній простір важливо зберегти її національний характер, сприяти збереженню культурної спадщини (висока культура визначально спирається на досягнення національного і світового мистецтва та глибокі національні традиції), вихованню національної гордості, формуванню в майбутніх грома-